

SÆRTRYK AF
NATIONALMUSEETS
ARBEJDSMARK
1961

I Libanons Skygge

Af MARGRETHE HALD

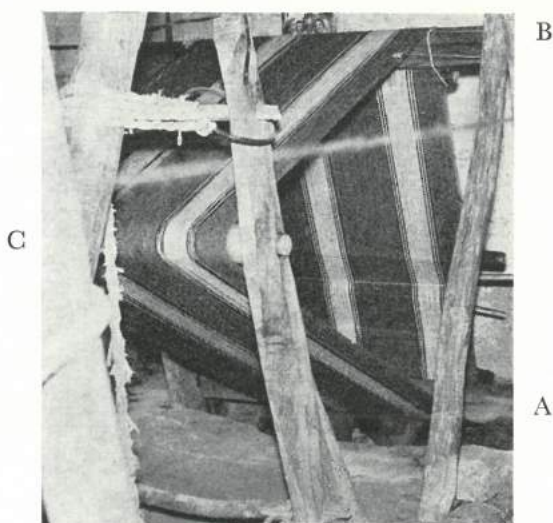
I SIN REJSEBOG: Skiftende Horisonter, fortæller Johannes Østrup i 1894 om sine Oplevelser og Iagttagelser blandt Syriens Beduiner og skildrer ogsaa deres Bolig „Det sorte Telt“. Østrup opholder sig ved, hvor hensigtsmæssigt dette Telt er, let at lukke, let at aabne, ydende Beskyttelse mod Sol, Vind eller Regn, alt efter Behov. „Selve teltdugen“, siger han, „forfærdiges af gedehaar og er overordentlig holdbar, saa at den kun behøver at fornyes en gang i hver generation, og desuden besidder dette stof som tidligere antydet den egenskab, at det holder regnen fuldstændig ude. Mangen nat har jeg tilbragt under teltet og hørt paa regnens stadige trommen paa telttaget, men aldrig er en draabe trængt igennem.“

Det var imidlertid ikke for netop at studere Beduinboliger eller Teltdugen til disse, jeg i Sommeren 1960 befandt mig ca. 80 km nord for Damaskus. Det skyldtes en Oplysning fra en venlig Dame, som nylig havde rejst i Syrien og mente der at have set en Væv, som mindede om den Rundvæv, jeg i 1950 havde behandlet i Olddanske Tekstiler, en primitiv Type, der har spillet en betydelig Rolle i dansk Oldtidsvævning, særlig i den keltiske Jernalder. Vel vidste jeg fra Litteraturen, at Rundvæven var iagttaget i Syrien før 2. Verdenskrig, men i Løbet af en Snes Aar kan meget forsvinde, naar Udviklingen tager Fart, og jeg maatte derud for at undersøge, om dette Oldtidsredskab virkelig skulde være at finde i Brug i sit naturlige Milieu. Takket være en Bevilling fra Rask-Ørsted Fondet og takket være Hjælpsomhed fra mine Værtsfolk, stod jeg den 6. Juni paa Gaden i Homs og saa en Væver sidde paa Fortovet og arbejde netop ved den eftersøgte Væv. Dagen efter var jeg i Gang med at studere Rundvæven i Jabroud, en lille By der er kendt som Produktionssted for Teltdug til Beduintelte.

At de syriske Beduiner, som det blev mig fortalt, ikke selv fremstiller denne Fornødenhed, var let at forstaa. Væven (Fig. 1) er saa omfangsrig og kraftig i sin Opbygning, at den vilde paaføre et Nomadefolk en urimelig Belastning.

Tilvirkning af Teltdug er et Specialarbejde, som udelukkende varetages af Mænd, og alle Produktionens forskellige Led er samlede under eet Tag.

Fig. 1. Rundvæv fra Jabroud - her set bagfra - opsat med en sribet Trend til Gulvtæppetøj. Væveren har sin Plads med Ansigtet vendt mod Kædens oprette Flade mellem A og B og med Ryggen imod Væggen. De to svære Sidestolper, der, som nævnt i Beskrivelsen, bestaar af en paa langs spaltet Træstamme, bærer øvre og nedre Forbom, ses ikke paa Fotografiet. Tredie Bom (C) er drejelig og hviler i en Buk, som kan flyttes frem eller tilbage under Hensyn til den ønskede Kædelængde. Ofte maaler „Ringens“ Omkreds 20 m, altsaa ca. 30 Alen, hvilket anses for passende for et Stykke Teltdug. Tilsidst samles de forskellige Stofbaner med en særlig Syning.

Materialet bestaar hovedsagelig af sorte Gedehaar. Faareuld siges at være mindre velegnet, fordi den absorberer Fugtighed, saa Dugen vævet deraf slappes og bliver utæt i Regnvejr. Gedeuld derimod trækker sig sammen og tætter sig under Indflydelse af Væde.

Til Rensning af Ulden var indrettet et lille Lokale bag den egentlige Vævestue. Her fandtes nedstøbt i Gulvet paa tværs af Længderetningen fire Træpløkke, og til hver Tap var bundet Spidsen af et tyndt Reb, hvis modsatte Ender samledes ved et Skaft af Træ til en firstrengnet Pisk, som den arbejdende

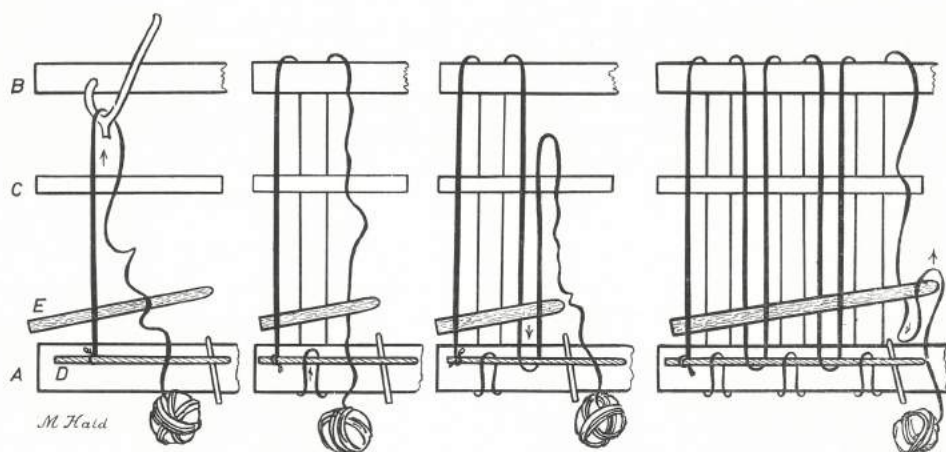

Fig. 2. Diagram for Kædelægning for Rundvæven, Fig. 1. A og B er nedre og øvre Bom, C den bevægelige Bagbom, E Vævesværd, D en Jernstang, hvorm Kædeløkkerne skal samles. Sml. Fig. 3-8.

Fig. 3. Væveren danner Løkke paa Traaden og rækker den opad til en Dreng, som fanger den paa en Krog, fører den over Bom B, udenom Bom C og fremad igen til Bom A.

svingede energisk ned over Ulden, indtil alt Støv og Snavs var bundfældet paa Gulvet, og Materialet blevet let og findelt. Gedehaar vaskes ikke, et vigtigt Punkt vi vender tilbage til. Tilsidst blev Ulden rullet op i en Pølle og puttet i en Pose, bestaaende af en afhaaret, men kun delvis opskaaret Dyrehud, som Spinderen gjorde fast ved sit Bælte.

Spindearbejdet foregik paa langs af det ca. 10 m lange Værkstedrum, ved hvis ene Endevæg tre Spindeapparater var gjort fast. Hvert bestod af et Skrav med en Skraastang, som bar et Drivhjul og tre Tene, de to nederste bestemt for Spinding, den øverste for Tvinding, d. v. s. Sammensnoning af to Traade. Trækket for Hjulet blev overført ved et Reb med sammensplejsede Ender, og dette var ved en Strop forbundet med Spinderens Bælte saaledes, at han selv kom til at levere Drivkraften, alt imens han bevægede sig baglæns ned gennem Lokalet begyndende ved Tenene og spindende to Traade, en med hver Haand. Det hele foregik med en saa fantastisk Rutine, at man knap kunde se, hvorledes Gedehaarene under ganske smaa Bevægelser af hans Fingre gled ud af Posen og formedes til Traade. Spinderen maatte iøvrigt tilpasse sin Gangart saaledes, at Traadene ikke blev slappe og kom i Berøring med Gulvet, dog ikke heller stramme og snoet for haardt.

Naar hertil kommer, at Ten No. 3 var indstillet automatisk til at arbejde

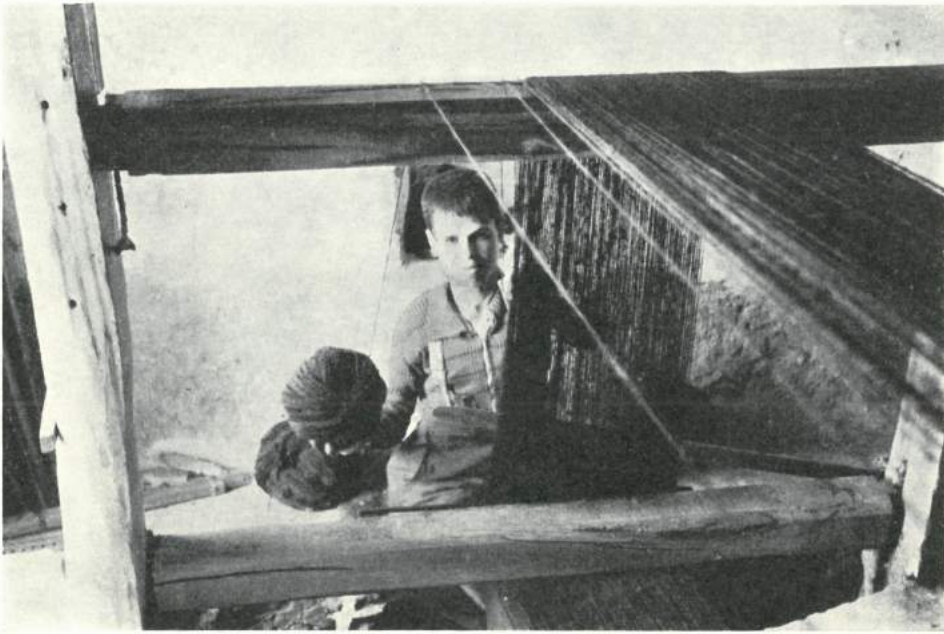

Fig. 4. Mens Drengen trækker Løkken efter sig, løfter Væveren Nøglet op, for at Traaden skal være let at gøre fri. Af samme Grund skal Garnet være vundet paa en bestemt Maade, saa det kommer til at ligge i Partier eller „Bælter“ paa Nøglet, hvilket ses klarest paa Fig. 8.

med og saaledes tvandt 2 Traade paa samme Tid, maa det indrømmes, at Metoden er effektiv; men den rummer dog den Begrænsning, at der i eet Træk kun kan præsteres Traadstykker svarende til Rummets Længde. Naar Ruten er tilbagelagt, maa Spinderen standse op og forene den nye Traad med den foregaaende, hvilket forøvrigt sker paa en meget fiks og solid Maade i en næsten usynlig Samling. Det drejer sig med andre Ord ikke om kontinuerlig, men om periodisk Spinding; og udviklingsmæssigt set staar Metoden saaledes lavere end den, vi kender i Forbindelse med Træderokken. Men forøvrigt svarer den omhandlede Spindemaade til Rebslagning, saaledes som denne forhen gik for sig paa de gamle Reberbaner hos os.

Rundvæven træffes i Syrien i to Former, den ene har tre Bomme, den anden kun to. Det er den førstnævnte, den sjældneste, der tjener Teltdugsproduktionen. Forrest har den to oprette Stolper bestaaende af en paa langs spaltet Træstamme, oventil støttet imod Loftet, nedentil støbt fast i en Grube i Gulvet. To vandrette Bomme hviler i Slidser i Stolperne, medens en tredie bæres af en flyttelig Buk, der anbringes bagved Vævefeltet, nærmere eller fjernere, som det maatte ønskes, og Kædelængden kan i givet Fald bringes op paa Maal, der er aldeles exceptionelle i primitivt Væveri – dog ikke over det dobbelte af Rummets Længde.

Fig. 5. Billedet viser, hvorledes Væveren med venstre Haand griber Løkken, som Drengen har ført frem til ham ved Hjælp af Trækrogen.

Fig. 6. Væveren har med højre Haand trukket Løkken frem under Bom A.

Arbejdet falder i tre Afsnit: Kædelægning, Sølbinding og Indføring af Islætten. Det første Led er af største Interesse her, fordi det er gennem Kædens Oplægning, de Ejendommeligheder fremkommer, som vi genkender fra vore Oldtidsvævninger. Kort fortalt er Fremgangsmaaden denne: Langs underste Forbom anbringes en Jernstang, D, saaledes, at den faar højre Spids fri. Væveren tager Plads foran med Benene ned i Gruben og begynder med at knytte Traaden til Stangen ud imod venstre Side. Derpaa tager han Garnnøglet i højre Haand og lægger med venstre en Løkke, som han løfter op ad mod Overbommen, over hvilken en Dreng snapper den med en Trækrog, fører den tilbage i Rummet, udenom tredie Bom og frem igen. Væveren modtager Løkken under nederste Bom, trækker den op og skyder den ind over Jernstangens Spids. Paa Traaden oppefra danner han igen en Løkke, som lægges ind over Stangen, og endelig former han en tredie Løkke til Drengen at fange paa sin Krog. En ny Reprise er begyndt, og naar Arbejdet fortsættes til Kæden har den ønskede Bredde – for Teltdug i Reglen 60–80 cm –, vil Jernstangen komme til at ligge omsluttet af en Række modsat stillede Løkker. Fjernes Stangen, kan Anlægget foldes ud i fuld Længde, Arrangementet fungerer altsaa som en Slags Laas, og „Laasen“ er Metodens Kriterium (se Fig. 2).

Søl er Betegnelsen for nogle Stropper eller Løkker, som omslutter bestemte Grupper af Kædetraadene, i dette Tilfælde hveranden, og Søllene hviler over en svær Metalstang, som ligger fast. Det modsatte Traadsæt kontrolleres af en bevægelig Trendestav, som forskydes op eller ned, naar Fagene skal skifte, og den understøttes heri af et Vævesværd. Islætten føres ind gennem

Fig. 7. Væveren i Færd med at skubbe Løkken nedefra ind over Jernstangen, D.

Fig. 8. Væveren har dannet en ny Løkke, men nu paa Traaden oppefra, og er i Færd med at skubbe denne ind over Jernstangen, D.

Fagene ved Hjælp af en primitiv Spole, og Slagningen sker med en $\frac{1}{2}$ m lang Kam af Jern (Vægt 5 kg) og tre Slag for hver Traad!

Ved Haanden har Væveren et Stykke Bivox, hvormed han bestandig gnider paa baade Redskaber og Trend, ja, saa grundigt endog, at Garnet behandles baade inde i Fagene og paa Overfladen. At dette modvirker den betydelige Friktion, som maa gøre sig gældende ved det stride Gedehaarsgarn, er indlysende, men det maa tillige bibringe Stoffet en Imprægnering, der øger dets Modstandsevne over for Regn. At Gedeulden, som ovenfor nævnt, ikke renses ved Vask, men ved en Metode, som skaaner det naturligt tilstedeværende Fedtstof, støtter yderligere Indtrykket af, at Det sorte Telts Kvaliteter, som i sin Tid begejstrede Johs. Østrup, maa grunde sig paa nøje iagttagne Forhold.

Ogsaa i Tarsus i Lille Asien er Rundvæven fundet i Brug som Teltvæv i vort Aarhundrede, hvilket har givet et Par engelske Forskere Anledning til en Hypotese om, at det netop skulde være denne, Paulus har benyttet i sit Haandværk som Teltvæver. Tanken er nærliggende og synes ingenlunde for dristig, siden vi ved, at Rundvæven allerede havde naaet Norden ved Midten af det sidste Aartusinde f. v. Tidsregnings Begyndelse.

At det sorte Telt i Palestina kan spores tilbage til op imod 1000 Aar f. Kr., har C. G. Feilberg anført med Støtte i det gamle Testamente. I 2. Mosebog (26,7) hedder det om Helligdommens Indretning: „Fremdeles skal du lave Tæpper af Gedehaar til Telt dække uden om Boligen, og her skal du lave 11 Tæpper, hvert Tæppe skal være tredive Alen langt og fire Alen bredt, og alle

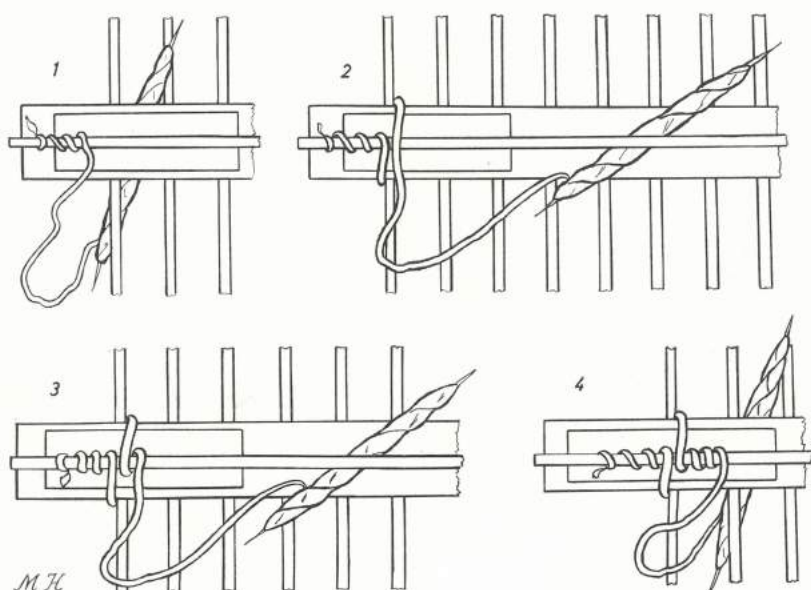

Fig. 9. Diagram for Sølbinding til Rundvæven. Først aabnes Faget, og hen over det øvre Traadlag anbringes en Jernstang, langs hvilken en kraftig Snor spændes op. Imellem Stang og Snor indlægges en kort Rundstok, der skal være forskydelig og rykke frem i Takt med Arbejdet. Omkring disse tre Dele bindes Søllene nu af svært Bomuldsgarn fra en Spole, der føres som 1-3 viser, medens 4 angiver Begyndelsen til næste Reprise. Tilslut fjernes Rundstokken, og Søllene, som har den rette Længde, hviler over Jernstangen og Snoren og omslutter hveranden Kædetraad.

Tæpperne skal have samme Maal . . .“ Og i Kap. 35,26: „Og alle Kvinder, som i Kraft af deres Kunstsnilde følte sig tilskyndet dertil i deres Hjerte, spandt Gedehaarene.“ Vel ved vi ikke, hvor langt eller hvor længe Rundvæven og Det sorte Telt har været i Følge, men de her angivne betydelige Maal peger dog mod den trebommede Rundvæv, som til Forskel fra andre primitive Væve har den Force at kunne præstere meget tunge og meget omfangsrige Vævninger. Denne Kvalifikation henviser dog ikke Rundvæven til et afgrænset Virkefelt eller til en strengt nyttebetonet Produktion alene. Tværtimod, Typen med to faste Bomme tjener endnu i Dag Orientens højt-skattede Tæppekunst. I Deir Aatiyë saa jeg et Exempel herpaa. Væven var 2,75 m høj – altsaa med en Kædering paa $5\frac{1}{2}$ m – og 2,16 m bred. Fire Personer arbejdede sammen, og Flossen blev bundet med Ghiordes-Knuden, kaldt saaledes efter Byen Ghiordes i Anatolien, berømt for Tæppeknytning. Men hvorfor bruge en Væv med faste Bomme, naar Tæppevæven med drejelig Garnbom ogsaa findes? Af Grunde kunde anføres flere. Velkendt er det i hvert Fald, at Opvinding af Kæde paa Garnbom er et Forehavende, man ugerne indlader sig paa i primitivt Væveri, og ejendommeligt var det i Syrien

Fig. 10. En Væver i Qariatéine binder Dobbeltsøl til en Skaftvæv, hvorpaa Kameluldskappen, Abajaen, væves.

at iagttage, hvor indgroet denne Uvilje er, og hvor behændigt man viger udenom Problemet, ogsaa efter at den vandrette Væv med 2 Bomme, 2 Skaft og Trædemekanisme er accepteret. Paa en saadan Væv foregik, nemlig i Qariatéine Fremstillingen af Kameluldstøj til den for Araberne typiske Kappe, kaldet *Abaja*. Kæden gik her fra Forbommen under Bagbommen og op til Loftet, hvor den samledes til en Streng og fortsatte hen til Rummets Bagvæg for der at blive solidt forankret ved en Tap i Muren. Ved Omstilling af Vævefeltet maatte saaledes hele Anlægget løses og forrykkes. Forøvrigt skulde Stoffet til en Abaja underkastes en særlig Efterbehandling. For hver Gang et indenfor Rækkevidde værende Parti var vævet færdigt, blev det pillet, pudset og slebet paa begge Sider, og af en hel Række Redskaber, som dertil tjente, var en rund Knogle med flad Underside det mærkværdigste. Den var efter Sigende taget fra den Hvilepude, Kamelen har under Brystet, og den havde en aparte, porøs Konsistens, som gjorde den virkelig velegnet for Formaålet. Ogsaa Voxstykket kom her flittigt i Brug, og den færdige Abaja vilde sikkert blive et fortræffeligt Dragtstykke, virkelig et Værn mod Regn og Nattekulde.

I en lille Landsby tæt inde under Libanon traf jeg endnu en interessant Vævetype. Det var en opret Væv med to Bomme, opsat til Knytning af et Tæppe. Flossen blev ogsaa her knyttet med Ghiordes-Knude, men det specielle bestod i, at to Kvinder, som sad paa Gulvet og arbejdede sammen,

førte en Bundtraad ind fra hver sin Side. Naar deres Hænder mødtes i Fel-
tets Midte, byttede de Traade, skiftede Fag og førte Traadene videre ud til
Sidekanterne. Herved fremkom et lille Kryds paa Islætten i Skæringspunktet,
hvor Ombytningen fandt Sted. Dette er en Fremgangsmaade, man har an-
vendt ved danske Tøjer fra ældre Bronzealder og ved ægyptiske Tunikaer
fra koptisk Tid. Igen en ældgammel Vævemaade uændret til vore dage. Jeg
var rykket 3-4000 Aar tilbage – og blandt levende Mennesker. Stod Tiden
stille her i Libanons Skygge?